

Ανασκόπηση Πολιτικών για την κυκλική βιο-οικονομία στην Ευρωπαϊκή ένωση

Σεπτέμβριος 2018

Κυκλική Οικονομία και Αειφόρος ανάπτυξη

Η αειφόρος ανάπτυξη, σε όρους οικονομίας, ορίζεται ως η ανάπτυξη που σχεδιάζεται και υλοποιείται με γνώμονα τη μέγιστη δυνατή απολαβή αγαθών από το περιβάλλον, χωρίς όμως να διακόπτεται η φυσική παραγωγή αυτών των προϊόντων σε ικανοποιητική ποσότητα και στο μέλλον. Αυτό συνδέεται στενά με την κυκλική οικονομία (CE). Η κυκλική οικονομία διαφοροποιείται σημαντικά από το μοντέλο της συμβατικής «γραμμικής οικονομίας» και προωθεί ένα νέο κυκλικό μοντέλο το οποίο δημιουργεί αξία όχι μόνο στο τέλος του κύκλου της ζωής ενός προϊόντος αλλά και σε κάθε φάση χρήσης του. Ειδικότερα, η κυκλική οικονομία αποτελεί μια συστημική μεταστροφή σε ένα παραγωγικό και καταναλωτικό μοντέλο που επιτρέπει τη χρήση των υλικών για πολύ μεγαλύτερο χρόνο με παράλληλη **ελαχιστοποίηση της χρήσης φυσικών πόρων** και δημιουργεί επιχειρηματικές και οικονομικές ευκαιρίες (Ellen MacArthur Foundation, 2017). Με βάση τον επίσημο ορισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2015), ως «κυκλική οικονομία» ορίζεται η ταυτόχρονη βελτίωση της οικονομικής ευημερίας και του περιβάλλοντος.

Η Κυκλική οικονομία σε νούμερα

Η σταδιακή χρήση του νέου παραγωγικού και καταναλωτικού μοντέλου της κυκλικής οικονομίας σε τομείς όπως τα τρόφιμα, οι μεταφορές και το δομημένο περιβάλλον, εκτιμάται ότι θα συνεισφέρει μείωση στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα κατά 48% έως το 2030 και 83% έως το 2050 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2012. Επιπλέον, εκτιμάται ότι τα ετήσιο καθαρό κέρδος για τις επιχειρήσεις από την εφαρμογή μέτρων αναφορικά με τη σωστή διαχείριση των φυσικών πόρων, όπως η επανάχρηση των αποβλήτων, η ανάκτηση υλικών, η επισκευή και επανασχεδιασμός προϊόντων και διεργασιών, θα ανέλθει κυμανθεί από τα 245 δις. € έως 604 δις. €. Τα νούμερα αυτά αντιπροσωπεύουν το 3,8% του μέσο όρου του ετήσιου κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στην ΕΕ-17 (Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος 2016).

Η οικονομική πολιτική της ΕΕ προς την κυκλική οικονομία

Ο όρος «κυκλική οικονομία» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 2011 στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας για την «Ευρώπη 2020» και της στρατηγικής για την προώθηση της αειφορίας των φυσικών πόρων. Η πρωτοβουλία ανέφερε ότι υπήρχε ανάγκη για τη δημιουργία στρατηγικής για την προώθηση της κυκλικής οικονομίας στην ΕΕ. Το 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δημοσίευσε ένα πακέτο για την κυκλική οικονομίας όπου πρότεινε μια σειρά

ενέργειες και μέτρα που είχαν ως στόχο τη μεταστροφή από το γραμμικό μοντέλο σε ένα παραγωγικό και καταναλωτικό μοντέλο, δηλαδή την κυκλική οικονομία. Ο σκοπός των ανωτέρω μέτρων η προώθηση της βιομηχανικής συμβίωσης καθώς οι εταιρείες υποχρεώνονται να συνεργαστούν και να δημιουργήσουν συνέργειες για την αξιοποίηση των αποβλήτων και τα παραπροϊόντων που παράγουν.

Ο δρόμος για την βιο-κυκλική οικονομία

Ως «βιο-οικονομία» μπορεί να οριστεί ως η οικονομία όπου τα υλικά, τα χημικά και η ενέργεια αναπτύσσονται και παράγονται από ανανεώσιμους βιολογικούς πόρους. Στη στρατηγική βιο-οικονομίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2012), ως βιοοικονομία ορίζεται η οικονομία που βασίζεται στους ανανεώσιμους βιολογικούς πόρους (π.χ. καλλιέργειες, δάση και ζώα) και τη μετατροπή τους σε τρόφιμα, ζωοτροφές, προϊόντα, υλικά και ενέργεια. Η βιο-οικονομία περιλαμβάνει τη γεωργία, τη δασοκομία, τη βιομηχανία τροφίμων, την παραγωγή χαρτοπολτού και χαρτιού, καθώς και τμήματα της βιομηχανίας χημικών, βιοτεχνολογιών και ενέργειας.

Η βιο-οικονομία αγγίζει έναν μεγάλο αριθμό τομέων πολιτικής. Θα πρέπει επομένως να αντιμετωπιστεί μέσω οριζόντιων πολιτικών και να ληφθεί υπόψη σε πολλά επίπεδα. Ο συνδυασμός της βιο-οικονομίας και της κυκλικής οικονομίας θα μπορούσε να οδηγήσει σε ισχυρές συνέργειες. Οι εφαρμοζόμενες πολιτικές, που πρέπει να προέρχονται καλές πρακτικές προκειμένου να δημιουργηθεί μια βιο-οικονομία που χρησιμοποιεί φυσικούς πόρους με κυκλικό τρόπο, διαμορφώνει τη βάση της βιο-κυκλικής οικονομίας.

Οι εξελίξεις στον τομέα της στρατηγικής για τη βιοοικονομία στην ΕΕ

Αναμένεται εντός του 2018 η επικαιροποίηση της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοοικονομία, η οποία είχε εκδοθεί το 2012. Δεδομένων, των πρόσφατων πολιτικών εξελίξεων, η επικαιροποίηση της στρατηγικής ήταν απαραίτητη για να εξασφαλιστεί ο εκσυγχρονισμός των πολιτικών της ΕΕ για την κυκλική οικονομία με τις μελλοντικές προκλήσεις. Η επικαιροποίηση θα ενισχύσει τη βιώσιμη κυκλική βιο-οικονομία στην Ευρώπη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2017).

Σύμφωνα με το πρόγραμμα BIOREGIO, η ενίσχυση της κυκλικότητας και της βιωσιμότητας της βιο-οικονομίας θα είναι τα βασικά ζητήματα της αναμενόμενης επικαιροποίησης. Η σημασία της κατανόησης των επιπτώσεων της βιο-οικονομίας για τη διαχείριση φυσικών πόρων θα πρέπει να είναι απόλυτης προτεραιότητας, ενώ απαιτείται μια βαθύτερη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ φυσικού περιβάλλοντος και οικονομικής δραστηριότητας για την καλύτερη κατανόηση της βιο-οικονομίας.

Μία σημαντική πρόκληση είναι η ενδυνάμωση της εκπαίδευσης και γνώσης στον τομέα της βιο-οικονομίας. Μόνο έτσι θα μπορούσε να εξασφαλιστεί η εφαρμογή των αρχών της βιο-οικονομίας στη γεωργία, στα γεωργικά προϊόντα διατροφής και την παραγωγή βιοενέργειας. Επομένως, είναι σημαντικό να προσδιοριστούν οι δραστηριότητες προστιθέμενης αξίας που υποστηρίζουν τις επενδύσεις στην παραγωγή, την έρευνα, τη μεταποίηση, το λιανικό εμπόριο και το μάρκετινγκ αναφορικά με την βιο-κυκλική οικονομία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2018).

Καλές πρακτικές στη βιολογική κυκλική οικονομία

Για να επιτευχθούν οι στόχοι της κυκλικής οικονομίας η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015) έχει δηλώσει ότι οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές θα διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο για τη διευκόλυνση της μετάβασης. Συνεπώς, απαιτούνται προσπάθειες σε διαφορετικά επίπεδα κλίμακας για την επίτευξη μιας ολιστικής προσέγγισης.

Το πρόγραμμα BIOREGIO εντοπίζει και προωθεί βιολογικά ρεύματα κυκλικής οικονομίας από έξι ευρωπαϊκές περιφέρειες. Ειδικότερα, προάγονται καλές πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν και άλλες περιφέρειες, όπως είναι τα δίκτυα συνεργασίας και οι διαθέσιμες τεχνολογικές λύσεις. Οι καλές πρακτικές του έργου είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση:

<https://www.interregeurope.eu/bioregio/good-practices/>

Η ομάδα έργου του BIOREGIO διενήργησε μελέτη αναφορικά σχετικά με το βιολογικό CE σε επιλεγμένες εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές της ΕΕ. Τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα παρουσιάστηκαν στο συνέδριο διαχείρισης των αποβλήτων 2018 στη Σεβίλλη της Ισπανίας στις 17-19.9.2018. Το άρθρο θα είναι διαθέσιμο online τον Νοέμβριο του 2018.

Το αρχικό ενημερωτικό δελτίο πολιτικής είναι διαθέσιμο στα αγγλικά στην ιστοσελίδα του έργου: <https://www.interregeurope.eu/bioregio/library/#folder=1289>

Αυτή η σύντομη περιγραφή της πολιτικής αντικατοπτρίζει την άποψη του προγράμματος BIOREGIO. οι αρχές του προγράμματος Interreg Europe δεν είναι υπεύθυνες για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτές.

Βιβλιογραφία

Ellen MacArthur Foundation, 2017. Circular Economy Overview. <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy/overview/concept>

European Commission, 2012. Innovating for Sustainable Growth: A Bioeconomy for Europe. COM(2012) 60 final. http://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/official-strategy_en.pdf

European Commission, 2015. Closing the loop - An EU action plan for the Circular Economy. COM(2015) 614 final. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8a8ef5e8-99a0-11e5-b3b7-01aa75ed71a1.0012.02/DOC_1&format=PDF

European Commission, 2017. Review of the 2012 European Bioeconomy Strategy. https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/review_of_2012_eu_bes.pdf#view=fit&page=none

European Commission, 2018. Feedback from: BIOREGIO project consortium on the EU 2012 Bioeconomy Strategy, http://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/initiatives/ares-2018-975361/feedback/F10485_en

European Environment Agency, 2016. Circular economy in Europe: Developing the knowledge base. EEA Report, No 2/2016. doi:10.2800/51444. <https://www.eea.europa.eu/publications/circular-economy-in-europe>